

РОЗДІЛ 7. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ
В УМОВАХ РИЗИК-СЕРЕДОВИЩА ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИTHE ACTIVITIES OF INSURANCE COMPANIES
IN THE RISK ENVIRONMENT OF THE WAR ECONOMY

В статті досліджена діяльність вітчизняних страхових компаній в умовах ризик-середовища воєнної економіки. Проаналізовані тенденції у функціонуванні страхового ринку України за період повномасштабного російського вторгнення. Здійснена оцінка показників, що характеризують процеси відновлення діяльності страховиків в умовах виникнення цілого ряду загроз з боку зовнішнього середовища. Проведений аналіз ризиків, які супроводжують діяльність страхових компаній в умовах воєнної економіки. Розглянуті особливості функціонування страхового ринку в післявоєнний час, проблеми, що можуть виникнути для страховиків в умовах скорочення попиту на страхові продукти на тлі зростання необхідності задоволення більш насущних потреб фізичних та юридичних осіб. Оцінена роль держави в підтримці сталого функціонування страхового сектору в період після завершення воєнного стану.

Ключові слова: страхування, страховий ринок, страхова компанія, воєнна економіка, ризик-середовище, страхові премії, страхові виплати.

The article investigates the peculiarities of the activity of domestic insurance companies in the risk environment of the war economy, the key task for which is to maintain the confidence of consumers of insurance services to the companies of the insurance sector and to develop a system of practical actions for the timely identification and response to the risks of disruption of the stability of their financial condition. The trends in the functioning of the insurance market of Ukraine during the period of full-scale russian invasion were analyzed. The assessment of indicators characterizing the processes of restoration of insurers' activities in the face of a number of threats from the external environment has been made. Conclusions were made about the types of insurance that became a priority in the portfolios of insurance services of insurers during the period of military operations. The role of flexible regulatory requirements of the NBU at different stages of martial law was assessed, which created an opportunity for insurers to organize their work during the period of their simplification, taking into account the peculiarities of an extremely threatening risk environment, which led to a slowdown in the decline in the functioning of the insurance market in the third quarter of 2022. The risks that accompany the activities of insurance companies in a war economy were analyzed and a mechanism for improving risk management in companies was proposed to maintain their solvency and fulfill their obligations to consumers of financial services. The peculiarities of the functioning of the insurance market in the post-war period, the problems that may arise for insurers in the context of reduced demand for insurance products against the background of the growing need to meet the more pressing needs of individuals and legal entities were considered. It is revealed that further activities of insurance companies after the end of hostilities should be carried out: 1) with an understanding of the need to use the experience gained to improve the risk management mechanism in companies; 2) based on the use of modern technologies for processing and storing information; 3) revision of the types of insurance services provided from the point of view of their actualization, primarily related to military risks; 4) participation in the processes of restoring the economic life of the country, primarily in construction, energy, logistics, and the agricultural sector. The role of the state in supporting the sustainable functioning of the insurance sector in the period after the end of martial law were assessed.

Key words: insurance, insurance market, insurance company, war economy, risk environment, insurance premiums, insurance payments.

УДК 330.322

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.78-15>

Гаврилко Т.О.

к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи
та страхування,
Національний авіаційний університет

Мельничук О.П.

студентка,
Національний авіаційний університет

Gavrilko Tetiana

Kyiv National Aviation University

Melnychuk Olha

Kyiv National Aviation University

Постановка проблеми. Важливими учасниками вітчизняного фінансового ринку є страхові компанії, реалізація основних функцій яких передбачає здійснення страхового захисту для різноманітних груп страхувальників за рахунок акумулювання та перерозподілу фінансових ресурсів. Розвинутий страховий ринок – це джерело інвестування економічної сфери країни, одна із умов сталої діяльності підприємств, забезпечення соціальної підтримки громадян.

Попри тенденцію до щорічного зменшення кількості страховиків, що працюють на українському ринку страхування, загальні показники його функціонування тривалий час залишалися достатньо стабільними. Криза COVID-19 усклад-

нила діяльність продавців страхових послуг по всьому світі, в тому числі й в Україні; всі учасники страхових відносин мали надію на постпандемічне відновлення економіки та подальший розвиток страхового ринку в умовах забезпечення його конкурентоспроможності та стабільності.

Нові виклики та небезпеки, спровоковані російськими терористичними діями, з якими зіткнулися як національна економіка в цілому, так і страховий сектор України зокрема, негативно вплинули на ефективність діяльності страхових компаній та зумовили виникнення цілого ряду проблем у споживачів страхових послуг. Всупереч складним умовам війни рф проти України, вітчизняному ринку страхування вдалося не тільки вистояти, а і засто-

сувати ряд заходів щодо зменшення негативного впливу чинників ризик-середовища. Проте загроза виникнення нових ризиків та посилення дії наявних є досить значними, оскільки повномасштабна російська збройна агресія проти нашої держави, що спричиняє нечувані збитки, надалі посилює економічний спад. Страховому сектору необхідно бути готовим до найгірших сценаріїв, а для цього необхідне удосконалення ризик-менеджменту страхових компаній та підвищення дієвості регулятивних дій зі сторони Національного банку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати наукових досліджень в сфері страхового ринку відображені в ряді праць вітчизняних вчених. Сидорчук І. П. здійснено аналіз заходів щодо успішного розвитку страхового ринку, як за рахунок ефективного регуляторного державного впливу, так і шляхом інноваційного розвитку страхових компаній [1]. Фесенко Н. В. виокремлені стримуючі чинники ефективного функціонування вітчизняного страхового ринку [2]. Пікус Р. В., Лялькін О. С. зосереджують увагу на інвестиційних аспектах діяльності страхових компаній [3].

Рудь І. Ю., Кондрацька К. В. пропонують послідовні кроки по зміні моделей діяльності страхових компаній на шляху їх адаптації до сучасних світових стандартів [4]. Тарасенко Д. Л., Тарасенко О. Ю., Мироненко С. П. роблять висновок щодо необхідності удосконалювати нормативно-правове забезпечення страхової сфери [5]. Маслій О. А., Белкіна М. О. прогнозують особливості розвитку страхового ринку в післявоєнний період [6]. Маршук Л. М., Поплавська Є. М. аналізують доцільність прийняття системних рішень в сфері страхування для забезпечення платоспроможності страхових компаній під час та після закінчення війни [7]. Токаревою В. О. проводиться дослідження досвіду страхування військових ризиків як в інших країнах, так і в Україні [8].

Виходячи із особливостей умов функціонування страхового ринку під час здійснення російської агресії та виникненням нетрадиційних, складно передбачуваних ризиків зі сторони зовнішнього середовища, є необхідність подальшого дослідження проблем формування раціональної поведінки страховиків для збереження та відновлення фінансової стійкості своїх компаній на основі прийняття ризик-орієнтованих рішень.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей діяльності страхових компаній в умовах ризик-середовища воєнної економіки, ключовим завданням для яких є збереження довіри споживачів страхових послуг до компаній страхового сектору та вироблення системи практичних дій по вчасному виявленню і реагуванню на ризики порушення стабільності їх фінансового стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Повномасштабне вторгнення стало справжнім випробуванням стійкості страхових компаній, кількість яких з початку 2022 року скоротилася на 25 компаній в сегменті *non-life*; щодо учасників ринку, які працювали в сегменті страхування життя, їх кількість залишилась незмінною. Для порівняння, в 2021, довоєнному році, зі страхового ринку пішло загалом 55 компаній: 48 компаній, що працювали в сегменті *non-life* та 7 компаній сегменту *life*.

Станом на 30.09.2022 кількість внесених до Державного реєстру фінансових установ (ДРФУ) страхових компаній становила 139, з них 13 компаній сегменту *life*; кожен із 139 страховиків в ДРФУ мав ліцензію на здійснення своєї діяльності. За період жовтня-листопада 2022 року кількість страхових компаній зменшилась до 130 за рахунок тих, що діють в сфері ризикових видів страхування (табл. 1).

В 2022 році прав емітування полісів «автоцивілки» (ОСЦПВ) із-за втрати членства в МТСБУ були позбавлені страхові компанії СК «Мега-Гарант», СК «Український страховий стандарт»; НБУ була також зупинена дія ліцензій для таких страхових компаній, як «Альфа Страхування» та «Мотор-Гарант».

На противагу припиненню діяльності неактивними страховими компаніями, діючі страховики досягли результативності в зростанні величини активів – їх загальна величина по страховому сегменту збільшилась за період від січня 2022 року до вересня 2022 року, досягнувши 70,8 млрд. грн. (величина сумарних активів на початок року, ще до російської агресії, складала 64,8 млрд. грн.). Аналіз поквартальних змін рівня даного показника в 2021 році та порівняння їх з 2022 роком свідчить про незначну динаміку від 64 млрд. грн. у другому кварталі 2021 року до 65,9 млрд. грн. у аналогічному кварталі 2022 року та суттєве зростання

Таблиця 1

Зміни у складі учасників страхового ринку (страховиків) у 2022 році

Дата	12.21	03.22	06.22	09.22	11.22
Кількість страховиків всього, з них:	155	145	142	139	130
<i>non-life</i>	142	132	129	126	117
<i>life</i>	13	13	13	13	13

Джерело: складено авторами за [9]

в третьому кварталі 2022 року (рис. 1). Зазначена тенденція до зростання обсягу активів страховиків частково була спричинена їх переоцінкою в іноземній валюті.

Зважаючи на те, що стандартні договори страхування не покривають ризиків, які пов'язані з війною, попит на страхові послуги істотно впав. Важливим фактором скорочення попиту є зниження платоспроможності споживачів, оскільки потреба у придбанні першочергово важливих для життя товарів та послуг переважає над страховими.

Відповідно до оприлюднених даних НБУ, страховиками України за період січень-вересень 2022 року одержано страхових премій у сумі 28,4 млрд. грн. та здійснено страхових виплат розміром 9,5 млрд. грн. (ці показники нижчі за рівень 2021 року в аналогічному періоді відповідно на 25,4% та 29,3%). Величина страхових резервів збільшилась у третьому кварталі 2022 року до рівня 39,9 млрд. грн. (у вересні 2021 цей показник мав значення 35,6 млрд грн. [9]).

Вагомим чинником, який допоміг страховому бізнесу, виявилась «Зелена картка»: за період воєнного стану показник одержаних премій в цьому сегменті суттєво зріс: якщо станом на 31 березня 2022 року на цей вид страхування у складі страхового портфеля приходилось 0,6 млрд. грн., то на 30 вересня 2022 року ця величина сягнула 2,8 млрд. грн. (табл. 2).

Станом на третій квартал 2022 року понад 40% від загальної суми страхових премій становило автостраховання – крім "Зеленої картки", це стосувалось ОСЦПВ та КАСКО. Також, за даними НБУ,

в третьому кварталі порівняно з першим кварталом 2022 року зросли страхові премії від наданих послуг з медичного страхування, страхування життя та від нещасних випадків. Частка страхових премій за такими видами страхування у страховому портфелі 2022 року становила понад 30%.

Ринок страхування продовжує працювати; більшість страховиків виявились достатньо фінансово стійкими, і це дозволило налагодити свою операційну діяльність, дистанційно врегулювати збитки, наростити ліквідність завдяки розміщенню коштів у банківських установах, інвестувати у військові облігації та фінансово підтримувати державу.

Водночас на страховому ринку залишається чимало труднощів, що пов'язані із безпрецедентно складними умовами ризик-середовища, в яких змушені працювати і страхові компанії, і споживачі їх послуг, і НБУ як регулятор.

НБУ за весь період воєнних дій прикладалися значні зусилля по стабілізації стану страхового ринку за рахунок прийняття цілого ряду регулятивних заходів [11]:

1. Лютий 2022 року – рекомендації для страхових компаній щодо спрощення процедур урегулювання подій, що відносяться до страхових, за рахунок максимального використання електронних документів та копій документів, по яким одержання оригіналів є проблематичним.

2. Березень 2022 року – встановлення нових термінів надання інформації та документів страховими компаніями, кредитними спілками, фінансовими компаніями та іншими небанківськими фінансовими суб'єктами.

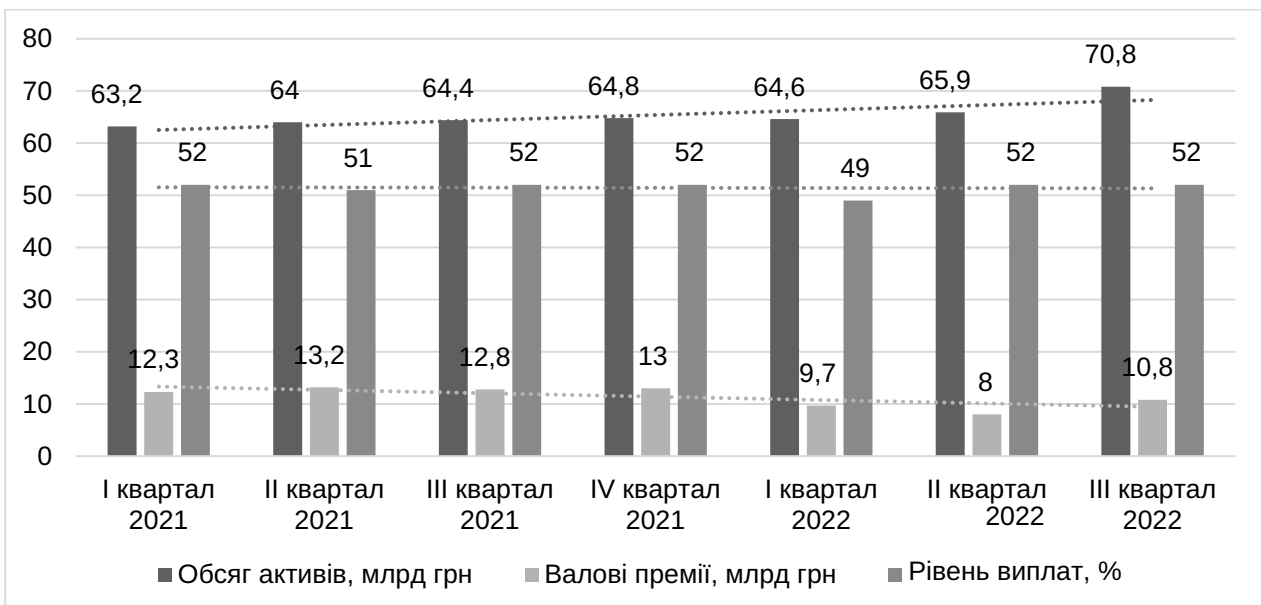

Рис. 1. Обсяг активів, валові премії та рівень виплат страховиків за перші 3 квартали 2021 та 3 квартали 2022 року

Джерело: побудовано авторами за [9; 10]

Страхові премії за найпоширенішими видами страхування за I та III квартали 2021 та 2022 років

Види страхування	2021 рік				2022 рік			
	I квартал		III квартал		I квартал		III квартал	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%
КАСКО	2,2	17,6	8	17,6	1,7	17,9	5,8	20,4
Медичне страхування	2,5	20,0	7,6	16,7	2,4	25,3	5,2	18,2
ОСЦПВ	1,3	10,4	5,6	14,4	1,2	12,6	4,8	16,8
“Зелена картка”	0,5	4,0	0,7	1,8	0,6	6,3	2,8	9,8
Життя	1,3	10,4	4,2	9,2	1,3	13,7	3,5	12,3
Майно та вогневі ризики	1,6	12,8	4,7	10,3	0,8	8,4	1,9	6,7
Відповідальність	0,5	4,0	1,7	3,7	0,5	5,3	1,2	4,2
Від нещасних випадків	0,4	3,2	1,3	2,9	0,4	4,2	1,1	3,9
Фінансові ризики	0,8	6,4	2,1	4,6	0,3	3,2	0,7	2,5
Вантажі та багаж	0,4	3,2	1,4	3,1	0,2	2,1	0,7	2,5
Інше	1	8,0	1,5	3,3	0,1	1,1	0,8	2,8
Всього	12,5	100	38,8	100	9,5	100	28,5	100

Джерело: складено авторами за [9]

3. Квітень 2022 року – розширено перелік видів страхування, для яких дозволяється купівля учасниками страхового ринку іноземної валюти для здійснення транскордонних переказів. Обмежений доступ до користування відкритою інформацією, що стосується небанківських фінансових установ з ціллю підвищення рівня безпеки; припинений доступ до користування Комплексною інформаційною системою НБУ.

4. Травень 2022 року – заборона участі щодо управління страховими та іншими компаніями, що відносяться до небанківських установ, для громадян, резидентів рф та тих російських компаній, які належать до власників істотної участі (від 10%).

5. Липень 2022 року – оновлення вимог до процедур, що стосуються сфери діяльності страхових посередників; порядку доступу до Комплексної інформаційної системи НБУ.

6. Серпень 2022 року – актуалізація підходів щодо регуляторних вимог стосовно діяльності небанківських фінансових установ.

7. Вересень 2022 року – початок громадського обговорення запропонованого НБУ проєкту змін до підходів розрахунку страхових резервів та викупної суми.

8. Листопад 2022 року – запровадження спрощеного порядку анулювання ліцензій для страхових компаній.

Є очевидною адаптація регулятивних вимог НБУ в залежності від особливостей ситуації, що диктується воєнним часом. Спрощення умов функціонування страхових компаній на початку вторгнення відіграло свою позитивну роль для налагодження їх роботи, але через певний період почала назрівати необхідність актуалізації регуляторного впливу НБУ із-за того, що деякі страховики

почали порушувати критичні фінансові нормативи та проводити ризикову діяльність.

Рішення НБУ відновити своєчасне та повне подання фінансової звітності дає можливість достовірно оцінювати стан страхового ринку та вчасно виявляти проблеми діяльності страхових компаній, що стосується, насамперед, зниження рівня їх платоспроможності та збільшення ризику при проведенні страхових операцій.

Страхові компанії мають надавати регулятору пакет документів, зокрема, висновок аудитора, фінансову звітність та аналіз фінансової стійкості. Відповідно подані документи повинні підтверджувати, що у акціонерів страховика є достатня кількість коштів та готовність докапіталізувати компанію, якщо виникне така потреба. У такий спосіб регулятор зобов'язує найбільших акціонерів страхових компаній не лише висвітлювати наявність коштів, а також зазначати джерела їх походження.

Відповідно до заяв НБУ, основна мета зазначених змін полягає у збереженні та підтримці стійкості не тільки страхових компаній, а й усіх фінансових установ в умовах воєнного стану. І щоб її досягти на страховому ринку зокрема, необхідно виконати наступні завдання:

- виявити страхові компанії з незадовільним фінансовим станом;
- звільнити фінансовий сектор від страховиків, власники яких знаходяться під впливом держав-агресорів (рф та рб);
- викрити осіб в компаніях, які лише номінально відіграють роль керівників, і таким способом вивести з тіні справжніх власників.

Національним банком ще до російського вторгнення була сформована нова модель регулювання страхового ринку з урахуванням директив

ЄС та зарубіжного досвіду, оснований на нових вимогах, що будуть пред'являтися до процесів ліцензування, оцінювання рівня платоспроможності, ліквідності страхових компаній та ефективності системи ризик-менеджменту.

Основою впровадження цієї моделі регулювання повинна стати нормативно-правова база, над удосконаленням якої необхідно працювати вже зараз, щоб забезпечити відновлення та розвиток ринку страхування. Тому з настанням 2024 року планується ввести в дію основні положення нового Закону України «Про страхування», що передбачає новий підхід до регулювання та нагляду за страховиками. Мета цього закону – сприяння розвитку та поліпшенню стану страхового ринку.

Вкрай важливим є вирішення питання, яке особливо гостро стало під час війни – це страхування воєнних ризиків. Угоди страхування, укладені на ринку України, переважно не передбачають відшкодування втрат, що були спричинені воєнними діями. Якщо страхування названих ризиків і відбувалося, то здійснювалось воно здебільшого обмежено та тільки в сегменті юридичних осіб, оскільки процес андеррайтингу є доволі складним, вартість – високою, а частка ринку України під страхування й перестраховування військових та пов'язаних з ними ризиків – доволі незначною.

Окреслене питання потребує вирішення, щоб захистити інтереси громадян, юридичних осіб та держави. Страховикам варто переглянути умови страхових послуг та разом звернути увагу на зміну методів покриття зазначених ризиків, наприклад, відносно покриття прямих збитків від воєнних ризиків та інших залишків війни (вибух мін та детонація решти боєприпасів).

Для десятого місяця війни стала характерною поява нового продукту на страховому ринку – громадяни та їх майно можна застрахувати від воєнних ризиків. Цілим рядом страхових компаній ураховані потреби клієнтів в одержанні страхового покриття за умови внесення воєнних ризиків в перелік страхових подій – ІНГО, СГ ТАС, АРХ, «Арсенал Страхування», ВУСО, «Метлайф», «Універсальна», «Княжа Vienna Insurance Group».

Однак, таким страховим полісам властивий ряд обмежень, ураховуючи великий обсяг руйнувань, який існує в країні та постійно збільшується із-за російської агресії, тому величина лімітів за однією страховою подією достатньо невелика. Наприклад, при страхуванні від нещасного випадку в компанії «Арсенал страхування» рівень максимального покриття становить 100 тис. грн., у тих компаніях, що співпрацюють з Приватбанком, – 250 тис. грн., у страховій компанії АРХ – 300 тис. грн. Що стосується других видів страхування, наприклад, страхування нерухомості приватних осіб чи КАСКО, ситуація є аналогічною.

Деякими компаніями страхування поєднується з благодійністю; у страховій групі ТАС величина страхового покриття від нещасного випадку визначається залежно від об'єму коштів, що перераховує застрахований через компанію на придбання медикаментів для ЗСУ.

У переважній більшості страхових компаній послуги страхування з покриттям воєнних ризиків стосуються цивільних осіб на територіях, що не відносяться до тих, на яких ведуться активні бойові дії. Деякими компаніями висловлюються наміри щодо страхування від нещасних випадків громадян, які знаходяться на ризикових територіях, але це не розповсюджується на тих осіб, які приймають участь у бойових діях.

Достатньо обережно ведуть себе страховики щодо страхування активів великих підприємств, так як їх можливі збитки можуть виявитися фінансового катастрофічними для самих страхових компаній, особливо у випадку відсутності перестраховування. Позитивною подією є рішення НБУ щодо урахування запитів представників бізнесу, з якими зверталася Українська Рада Бізнесу до Голови НБУ – з 13 грудня 2022 року страховиками можуть проводитися страхові платежі відповідно до договорів перестраховування, які укладені з нерезидентами.

Це рішення стосується тих договорів, які були укладені до 24 лютого 2022 року за документами, складеними до 31 травня 2022 року, та договорів, які були укладені в період з 24 лютого до 31 травня 2022 року (якщо ними передбачалося покриття воєнних ризиків). Умовами, що дають можливість здійснювати проведення таких операцій, є відповідність фінансової надійності перестраховиків-нерезидентів певному рівню, визначеному в класифікації міжнародних рейтингових агентств – не нижче ніж "A3" (Moody's Investors Service), "A-" (Standard & Poor's), "A-" (Fitch Ratings), "A-" (A.M. Best). Окрім цього, вимоги пред'являються і до українських страхових компаній – їх ділова репутація повинна бути бездоганною, і це відноситься як до персоналу компаній, так і до ключових показників їх діяльності (платоспроможність, достатність капіталу, ризиковість операцій).

НБУ також урегульована оплата нерезидентам страхових платежів стосовно договорів щодо перестраховування повітряних суден та уточнені умови проведення переказів перестраховикам-нерезидентам відповідно до договорів страхування «Зелена картка».

Одним із шляхів вирішення проблеми страхування воєнних ризиків в нашій країні є також співпраця із зарубіжними країнами та світовими фінансовими інституціями. Багатостороннім агентством з гарантування інвестицій (MIGA), що входить до складу Групи Світового банку, відпра-

цьовується механізм страхування воєнних ризиків для України. MIGA уже визначені перші проекти щодо страхування воєнних ризиків в нашій країні; пілотний проект включає три кейси на 30 млн. дол. в 2022 році, в 2023 році MIGA надасть до 1 млрд. дол. на покриття воєнних ризиків.

Експортно-кредитне агентство Великобританії, яке за столітню історію свого існування неодноразово здійснювало страхування воєнних ризиків, виявило готовність до застосування цих інструментів по відношенню до України, насамперед, в таких сферах як експорт товарів та інвестування.

Воєнний час призвів також до виникнення проблем зі страхуванням українців, які рятуючись від війни, покинули територію України та виїхали за кордон. Зважаючи на ускладнення шляхів сполучення, транспорту та логістики, українські страхові компанії від початку введення воєнного стану надали можливість переселенцям укласти онлайн договори страхування, а саме: договори страхування подорожуючих та міжнародні договори «автоцивілки» (поліс «Зелена картка»). До того ж, більшість страховиків вирішили скасувати обмеження, яке вимагало обов'язкового перебування страхувальника на території України під час оформлення полісу.

Тож багато страховиків для зручності клієнтів, що перебувають за межами України, спростили умови своїх послуг – надали можливість дистанційно продовжити дію полісу страхування подорожуючих та КАСКО за допомогою оформлення на сайті та оплати банківською картою і спростили порядок урегулювання страхових випадків, які відбулися на території інших країн.

Наразі перед страховим ринком стоїть завдання розробки стратегії його розвитку, незважаючи на усю складність поточної ситуації в Україні. Щоб зрозуміти, як рухатись далі, та спільними зусиллями покращити становище страхового сектору, Національний банк постійно проводить перемовини з учасниками ринку.

Послуги страховиків будуть якраз доречними протягом післявоєнного відновлення та розвитку України задля забезпечення страхового захисту та покриття ризиків пріоритетних сфер економіки. Зокрема, сфер енергетики, будівництва, вантажних перевезень, лізингових операцій, іпотечного кредитування та фінансування, інвестицій, інформаційних технологій, сільського господарства тощо. Також варто очікувати розширення спектра послуг, нових страхових продуктів та зростання обсягів страхового покриття з охопленням більшого числа можливих ризиків, як-от воєнних.

Ураховуючи динамічний характер ризиків, страхові компанії повинні визначати вектор подальшого розвитку на основі удосконалення механізму ризик-менеджменту, який дасть можливість встановлювати види, джерела виникнення ризиків,

розробляти та реалізовувати заходи, які дозволять зменшити ступінь їх впливу на діяльність компаній та запобігти можливих втрат.

Важливість застосування цього інструментарію підтверджується і переважно негативними оцінками своїх подальших перспектив підприємствами, що відносяться до сегментів, які обслуговуються страховиками. Розрахунок Національним банком щомісячного індексу очікувань ділової активності за листопад 2022 року, для якого були використані опитування респондентів, що відносяться до певних секторів економіки, показав посилення негативних оцінок серед підприємств промисловості, торгівлі та сфери послуг; деякий оптимізм був властивий підприємствам будівельного сектору.

Необхідним є застосування сучасних технологій в роботі страхових компаній, в тому числі і хмарних, які б дозволили забезпечити надійне збереження інформації, незважаючи на загрозу пошкодження документації та обладнання, що вже траплялось з деякими страховиками внаслідок воєнних дій.

Висновки з проведеного дослідження. Страховим компаніям властивий цілий ряд особливостей, що відрізняють їх від інших суб'єктів небанківського фінансового сектору, насамперед, це діяльність в площині високих ризиків. Невчасно виявлені ризики та відсутність механізму управління ними може привести до втрати страховиками платоспроможності, що негативно вплине на виконання ними зобов'язань перед споживачами страхових послуг.

Незважаючи на те, що вітчизняний ринок страхування не характеризується великим об'ємом активів і високою активністю споживання страхових послуг, в порівнянні із зарубіжними країнами, особливо у сегменті страхування життя, йому належить важлива роль у здійсненні економічних процесів в країні. Повномасштабна війна проти України, руйнування об'єктів критичної інфраструктури, падіння рівня доходів громадян, порушення нормального ритму економічної діяльності зумовили появу цілої низки ризиків у функціонуванні страхових компаній.

Застосування НБУ гнучких регуляторних вимог на різних етапах воєнного стану створило можливість для страховиків за період їх спрощення організувати свою роботу з урахуванням особливостей надзвичайно загрозливого ризик-середовища, що зумовило сповільнення процесів падіння показників функціонування страхового ринку в третьому кварталі 2022 року.

Подальша діяльність страхових компаній після закінчення воєнних дій повинна відбуватись: 1) з розумінням необхідності використання одержаного досвіду щодо удосконалення механізму ризик-менеджменту в компаніях; 2) на основі

використання сучасних технологій обробки та зберігання інформації; 3) перегляду видів надаваних страхових послуг з позиції їх актуалізації, насамперед, пов'язаних з воєнними ризиками; 4) участі в процесах відновлення економічного життя країни, в першу чергу в будівництві, енергетиці, логістиці, аграрному секторі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сидорчук І. П. Сучасний стан розвитку страхового ринку в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 1. С. 130–133.
2. Фесенко Н. В., Яремченко Л. М. Стан та перспективи функціонування страхового ринку України в умовах глобалізації. *Економіка та держава*. 2019. № 8. С. 28–34.
3. Пікус Р. В., Лялькін О. С. Формування інвестиційної стратегії страхової компанії в умовах сучасних викликів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 3. С. 41–48.
4. Рудь І. Ю., Кондрацька К. В. Страховий ринок України: аналіз та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 23. С. 87–91.
5. Тарасенко Д. Л., Тарасенко О. Ю., Мироненко С. П. Аналіз страхового ринку України. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1496> (дата звернення: 11.12.2022).
6. Маслій О. А., Белкіна М. О. Тенденції на страховому ринку України в умовах воєнного стану. URL: http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/10673/1/2022_06_%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0%20%D0%9C%D0%B0%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B9%2C%20%D0%91%D1%94%D0%BB%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%B0.pdf (дата звернення: 11.12.2022).
7. Маршук Л. М., Поплавська Є. М. Виклики ринку страхування в Україні у воєнний період. URL: <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit21-02-008> (дата звернення: 12.12.2022).
8. Токарева В. О. Страхування ризику воєнних дій: проблемні питання. URL: <http://dSPACE.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/17979/%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A5%D0%A3%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%A0%D0%98%D0%97%D0%98%D0%9A%D0%A3%20%D0%92%D0%9E%D0%84-%D0%9D%D0%9D%D0%98%D0%A5%20%D0%94%D0%86%D0%99%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%9B%D0%95%D0%9C%D0%9D%D0%86%20%D0%9F%D0%98%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 13.12.2022).
9. Офіційний сайт НБУ. Огляд страхового ринку України за I півріччя 2022 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/%D0%9E%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%B

[E_%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D1%83-%D0%BD%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4_pr_2022-09-23.pdf?v=4](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/%D0%9E%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4_pr_2022-09-23.pdf?v=4) (дата звернення: 10.12.2022).

10. Гришан Ю. Рейтинг страхових компаній у 2022 році. Як краще вибрати страхову компанію для страхування авто: «автоцивілки» та КАСКО та туристичного страхування онлайн – поради. URL: <https://britishinsurance.com.ua/article/rejting-strakhovikh-kompanij-u-2022-rotsi-yak-krasche-vibrati-strakhovu-kompaniyu-dlya-strakhuvannya-avto-avtotsivilki-ta-kasko-ta-turistichnogo-strakhuvannya-onlajn---poradi> (дата звернення: 10.12.2022).

11. Офіційний сайт НБУ. Офіційні повідомлення Національного банку. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/ofitsiyini-povidomlennya-vid-natsionalnogo-banku-onovlyuyetsya> (дата звернення: 15.12.2022).

REFERENCES:

1. Sydoruchuk I. P. (2022) Suchasny stan rozvytku strakhovoho rynku v Ukraini [The current state of development of the insurance market in Ukraine]. *Bulletin of the Khmelnytskyi National University*, no. 1, pp. 130–133.
2. Fesenko N. V., Yaremchenko L. M. (2019) Stan ta perspektyvy funktsionuvannya strakhovoho rynku Ukrainy v umovakh hlobalizatsiyi [Status and prospects of the functioning of the insurance market of Ukraine in conditions of globalization]. *Economy and the state*, no. 8, pp. 28–34.
3. Pikus R. V., Lyalkin O. S. (2022) Formuvannya investytsiynoyi stratehiyi strakhovoyi kompaniyi v umovakh suchasnykh vyklykiv [Formation of an investment strategy of an insurance company in the conditions of modern challenges]. *Investments: practice and experience*, no. 3, pp. 41–48.
4. Rud I. Yu., Kondratska K. V. (2019) Strakhovyy rynek Ukrainy: analiz ta perspektyvy rozvytku [Insurance market of Ukraine: analysis and development prospects]. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, no. 23, pp. 87–91.
5. Tarasenko D. L., Tarasenko O. Yu., Myronenko S. P. (2022) Analiz strakhovoho rynku Ukrainy [Analysis of the insurance market of Ukraine]. *Economy and society*. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1496> (accessed 11 December 2022).
6. Maslii O. A., Belkina M. O. (2022) Tendentsiyi na strakhovomu rynku Ukrainy v umovakh voyennoho stanu [Trends in the insurance market of Ukraine under martial law]. Available at: http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/10673/1/2022_06_%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0%20%D0%9C%D0%B0%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B9%2C%20%D0%91%D1%94%D0%BB%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%B0.pdf (accessed 11 December 2022).
7. Marshuk L. M., Poplavska E. M. (2022) Vykyky rynku strakhuvannya v Ukraini u voyennyi period [Challenges of the insurance market in Ukraine during the war period]. Available at: <http://www.moderntechno.de/>

index.php/meit/article/view/meit21-02-008 (accessed 12 December 2022).

8. Tokareva V. O. (2017) Strakhuvannya ryzyku voyennykh diy: problemni pytannya [War risk insurance: problematic issues]. Available at: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/17979/%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A5%D0%A3%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%A0%D0%98%D0%97%D0%98%D0%9A%D0%A3%20%D0%92%D0%9E%D0%84-%D0%9D%D0%9D%D0%98%D0%A5%20%D0%94%D0%86%D0%99%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%9B%D0%95%D0%9C%D0%9D%D0%86%20%20%D0%9F%D0%98%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (accessed 13 December 2022).

9. Ofitsiyyny sayt NBU (2022) *Ohlyad strakhovoho rynku Ukrainy za I pivrichchya 2022 roku* [Overview of the insurance market of Ukraine for the first half of 2022]. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/%D0%9E%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D0%B

[E%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D1%83-%D0%BD%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4_pr_2022-09-23.pdf?v=4](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D1%83-%D0%BD%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4_pr_2022-09-23.pdf?v=4) (accessed 10 December 2022).

10. Hryshan Yu. (2022) Reytynh strakhovykh kompaniy u 2022 rotsi. Yak krashche vybraty strakhovu kompaniyu dlya strakhuvannya avto: «avtotsivilky» ta KASKO ta turystychnoho strakhuvannya onlayn – porady [Rating of insurance companies in 2022. How best to choose an insurance company for car insurance: "auto-civilki" and CASCO and travel insurance online – tips]. Available at: <https://britishinsurance.com.ua/article/rejting-strakhovikh-kompanij-u-2022-rotsi-yak-krasche-vibrati-strakhovu-kompaniyu-dlya-strakhuvannya-avto-avtotsivilki-ta-kasko-ta-turistichnogo-strakhuvannya-onlajn---poradi> (accessed 10 December 2022).

11. Ofitsiyyny sayt NBU (2022) *Ofitsiyini povidomlennya Natsional'noho banku* [Official messages of the National Bank]. Available at: <https://bank.gov.ua/news/all/ofitsiyini-povidomlennya-vid-natsionalnogo-banku-onovlyuyetsya> (accessed 15 December 2022).